

סיכום

יישום המתווה עשוי להביא לידי ביטוי איזון מיטבי בין הצרכים הביטחוניים של ישראל לבין מה שישראל נכונה לאפשר לפלסטינים, על מנת להסיר מעליה את נטל השליטה האזרחית באוכלוסייה הפלסטינית, וגם להתוות אופק מדיני. זאת למרות שהיישום צפוי להיות כרוך בהתמודדות עם אתגרים לא־מבוטלים ליציבות ביטחונית ומדינית, ואף פוליטית־חברתית בישראל עצמה.

במסגרת מתווה ההיפרדות, קידום הרשות הפלסטינית למעמד של ישות פלסטינית בריבונות מוגבלת תומך בחזון מדינת ישראל – יהודית, דמוקרטית, בטוחה ומשגשגת – ואמור להיות מוצג ומוכן כהסדר מעבר בדרך להסכם כולל בעתיד. כדי להבטיח את יישומו יהיה על ישראל להמשיך לחזק את שיתוף הפעולה הביטחוני עם גורמים אזוריים, להיטיב במידה ניכרת את תנאי החיים והמצב הכלכלי בשטח הרשות הפלסטינית, לשתף פעולה עם מנגנוני ביטחון הפנים והשיטור הפלסטיניים. זאת עד לבשלות הצדדים לדון בפרטיה של ריבונות פלסטינית, שבכל מקרה לא יהיו ברשותה כוחות ויכולות צבא.

לדעת הקהל הישראלית נודעת חשיבות מכרעת לעתיד הסכסוך, ובעיקר לסיכוי להסדר מדיני. רוב הציבור בישראל אינו מאמין שיש פתרון יציב ובר־קיימא לסכסוך, הוא רואה בהקמת מדינה פלסטינית עצמאית ביהודה ושומרון איום על מדינת ישראל, שכן היא צפויה להתנהג כישות טרור (כמו רצועת עזה שבשליטת חמאס) ולהיות פלטפורמה עוינת לתקיפת ישראל. מדובר באיום כבד משקל.

עם זאת, מציאות של מדינה אחת גם היא מגלמת איומים ובכללם, פרט לאיום הברור על אופייה של ישראל כמדינה עם דומיננטיות יהודית ומשטר דמוקרטי, גם טרור בשטחה, עוינות נגד ישראל בזירה האזורית וביקורת בינלאומית חריפה על השלכותיה המעשיות המגוונות. באופן ציורי – במקום לדחוק את הבעיה הרחק ככל האפשר, אנחנו בוחרים להכיל את הבעיה בתוכנו במציאות של מדינה אחת.

הצעדים המומלצים לבלימת ההידרדרות למצב של מדינה אחת בלתי שוויונית ולשימור פתח להסדר מדיני עתידי:

- **היפרדות מדינית, דמוגרפית וטריטוריאלית מהפלסטינים:** הפרדה ממשלית ופיזית־גיאוגרפית בין ישראל לפלסטינים, אך בלי ויתור ישראלי על אחריות ביטחונית גוברת וחופש פעולה ביטחוני ומבצעי מהירדן לים. בתוך כך הימנעות מיצירת תלות הדדית עמוקה בין

גלישה למציאות של 'מדינה אחת' – מאיצים פעילים ובולמים אפשריים: בחינת התהליך והדרך לבלימתו / אודי דקל ונוי שלו

שתי האוכלוסיות (במישורי התעסוקה והתשתיות, למשל) ופיתוח כלכלי נפרד לאזורים הפלסטיניים כדי לאפשר לישות הפלסטינית עצמאות תפקודית עתידית.

• **שימור אופק מדיני להסדר עתידי המבוסס על מתווה של שתי מדינות לשני עמים, כאשר המדינה הפלסטינית תהיה מפורזת מיכולות צבאיות.**

• **חיזוק הרשות הפלסטינית:** מניעת קריסתה והפיכתה לגורם בלתי רלוונטי, באמצעות הענקת סמכויות שליטה, גם ברצועת עזה, בשילוב כוח בין-ערבי, תוך קיום שיתוף פעולה ביטחוני ממוקד ואפקטיבי. סיוע כלכלי מצד מדינות ערב העשירות לרשות יחזק את הלגיטימציה שלה בעיני הציבור הפלסטיני ויסייע לה לפעול באפקטיביות.

• **כינון מצב ביניים של ישות פלסטינית עצמאית עם ריבונות מוגבלת:** כדי לעודד ולאפשר לרשות הפלסטינית לערוך את הרפורמות הנדרשות לשיפור האפקטיביות של תפקודה בהתאם לעיקרון של "רשות אחת, נשק אחד וחוק אחד", תוך התחייבות להימנע מטרור ואלימות.

• **עצירת תהליכי הסיפוח דה יורה ודה פקטו על ידי ישראל:** בלימת חקיקה או צעדים שמובילים להחלת ריבונות חד-צדדית ביהודה ושומרון. עצירת הכשרתם של מאחזים בלתי חוקיים, הקמת חוות חקלאיות והרחבות התנחלויות בעומק השטח הפלסטיני. התנהלות בשטחים בהתאם לדין הבינלאומי, תוך הפרדה משפטית ומוסדית בין המערכת האזרחית בישראל למערכת הצבאית ביהודה ושומרון.

• **מאבק נגד הדימוי של משטר אפרטהייד ישראלי ביהודה ושומרון:** על ידי תיקון עיוותים הכוללים מערכת חוקים כפולה והטלת הגבלות על תנועה או על זכויות לאזרחים ולתושבים פלסטינים.

• **חיזוק הלגיטימציה הבינלאומית לישראל:** יצירת ערוצי שיח עם הקהילה הבינלאומית על בסיס העיקרון של שתי מדינות לשני עמים (שתי מדינות לאום). יישום צעדי ההפרדות מהווה איתות לרצינות כוונות ישראל להסדר – גם ללא פרטנר מידי – כחלק מאסטרטגיה ארוכת טווח.

• **השבת ערך השלום לשיח הציבורי בישראל.** חינוך ותקשורת: קמפיינים להבהרת הסכנות הגלומות בהמשך הגלישה למציאות של מדינה אחת; גיוס כוחות בחברה האזרחית והפוליטית לקידום שיח על הפרדות וחתימה לשלום.

הגלישה למצב של מדינה אחת בלתי שוויונית אינה תסריט תאורטי בלבד, אלא מציאות נוכחית מתפתחת. קו ישיר נמתח בין תוכנית הרפורמה המשפטית שמקדמת ממשלת ישראל הנוכחית לבין המדיניות שהיא מיישמת ביהודה ושומרון, החותרת לסיפוח (לפחות של כל שטחי C) ולמניעת זכויות אזרחיות ולאומיות מהפלסטינים, ובפועל מובילה למציאות של מדינה אחת. התובנה בדבר הסתירה המהותית בין שליטה בכשלושה מיליון פלסטינים לבין ביצור הערכים הדמוקרטיים-ליברליים של מדינת ישראל לא תגיע כנראה מקרב המערכת הפוליטית הזו, אלא מקרב ציבור שיציג בעניין זה עמדה ברורה והעדפה נחרצת ברוח החזון הציוני, לשמירת צביונה היהודי-דמוקרטי של המדינה ולחתימה לשיפור מצבה האסטרטגי של מדינת ישראל ונכונותה להתמודדות עם אתגרי ההווה והעתיד. על כן, מניעת הגלישה למדינה אחת מצריכה פעולות יזומות ומודעת ציבורית רחבה, ולא רק מניעת מהלכים פוליטיים נקודתיים.

כל צעד מדיני, משפטי או ציבורי בהקשר של היחסים בין ישראל לבין יהודה ושומרון ותושבי האזור הפלסטינים ייבחן לאור המענה לשאלה המרכזית — **האם נקיטתו על ידי ישראל מקרבת הפרדות מהפלסטינים, או מקבעת שליטה לא-שוויונית באוכלוסייה דו-לאומית?** המענה לשאלה עקרונית זו צריך להיות אבן הבוחן של המדיניות הישראלית בשנים הקרובות.